

הלכות ראש השנה סימן תקצ

תקצ סדר הראוי לתקיעת שופר. ובו ט' מעיפים :

א משנה וגמ' ר"ה
ל"ג ב ברייתא
שם דפליגי אמתני
וכדלקתין רביי אבהו
שם ג שם במשנה
כחוקמתא דאביי
וכרייתא ד עור
בשם רש"י שם
ההוספות והרא"ש
שם ו שם בשם
פריב"ש. והרשב"א

א כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בר"ה תשע לפי שנאמר תרועה (א) ביובל ובר"ה ג"פ וכל תרועה (ב) פשוטה לפניו (ג) ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל תרועות (ד) של חדש השביעי אחד הן בין בר"ה בין בזה"כ של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תר"ת תר"ת תר"ת : ב תרועה זו האמורה בתורה (ה) נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד לפיכך כרי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר"ת ג"פ (ו) ותש"ת ג"פ (ז) ותר"ת ג"פ : ג (ז) גי"א ששיעור תקיעה בתרועה ושיעור תרועה בשלשה יבבות דהיינו ג' כחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין יול"פ צריך לומר (ח) שלא יאריך (ט) בשבר כשלשה טרומיטין (י"א) דאין לחוש אם האריך בשברים קלם ובלבד שלא יאריך (י"ב) יותר (י"ג) מדאי (וכן כוהנין) (מרדכי והג"א פ"ט) שא"כ יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה וצריך להאריך (י"ד) בתקיעה של (ג) תשר"ת יותר מבשל תש"ת ובשל תש"ת יותר מבשל תר"ת ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין לה שיעור למעלה וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שירצה (יא) וכן אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה' אין לחוש י"א ששיעור (ד) יבבא ג' ב"א

באר היטב

(א) בשבר. ר"ל שבר א' דהיינו קול א' לא יאריך כג' טרומיטין דנעשה תקיעה : (ב) מדאי. דהיינו כשיעור ג' שברים ותרועה. דהא תשר"ת עבדין מספיקא דשמא תרועה דקרא הוא שניה יחד וא"כ גם התקיעה ז"ל כשניהם יחד וא"כ אף שמאריך קלם בשברים לית לן בזה. ובתש"ת לא יאריך בשברים א' כשיעור ג' שברים מה"ט וע' אחרונים : (ג) תשר"ת. דשמא היא תרועה תרועה ושברים יחד

ביאור הלכה

* וי"א דאין לחוש וכו'. היינו אפילו לפי שיעור תרועה לא היו כ"א ג' כחות בעלמא מי"מ שברים ארוכים יותר וא"כ תקיעה דסימן תש"ת לא היו פחות מג' שברים והלכך אין לחוש כל שאינו מאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים דליתו נעשה תקיעה בתש"ת כפחות מזה השיעור. והמחבר שכתב בסוף הסעיף ולפי זה אין לחוש היינו לדעה השניה שם והמ"א הוסיף בענייניו להקל אף לפי דעה הראשונה [ט"ו ופשוט] :

(א) ביובל ובר"ה ג"פ. דכתיב בזה"כ של יובל והעברת שופר תרועה ובר"ה כתיב שבתון זכרון תרועה יום תרועה יהיה לכם : (ב) פשוטה לפניו. דכתיב והעברת שופר תרועה שמע העברת קול אחד לפני התרועה [גמרא] : (ג) ופשוטה לאחריה. דכתיב תעבירו שופר [גמרא] : (ד) של חודש השביעי וכו'. דגמרינן (א) שביעי שביעי לג"ש נאמר בר"ה כדשם השביעי ונאמר ביובל והעברת שופר תרועה (ב) אלמא שהוא קול שאלדס משמיע כשהוא בוכה ומיילול ועדיין אין קארים קול אחר קול ומאריך בהם קלם והוא הנקרא גונח והוא דרך הבוכה בתחלת בכייתו וזהו מה שאנו קורין שברים או כאלדס הויליל בשבר תרועה או אם הוא שניהם כאחד : (ו) ותש"ת ג"פ וכו'. ואין יולא בזה שנתקע תשר"ת דלמא כגנת התורה על שברים לחוד וקמפסיק בתרועה בין שברים לתקיעה אחרונה לכך חוזר ותוקע שברים לחוד ומתמת זה הענין לריך לתקוע ג"כ תר"ת ואין יולא בזה שנתקע תשר"ת דלמא כגנת התורה על תרועה לחוד והפסיק מתחלה בשברים בין תקיעה לתרועה : (ז) י"א ששיעור תקיעה בתרועה וכו'. דע דבין י"א הוא ובין י"א שמביא המהבר בסוף דבריו תרומיטין ס"ל דשיעור תקיעה [היינו בין שלפניה ובין שלאחריה] היא בתרועה אלא למחולקים בשיעור תרועה דלה"ל הוה שיעורו הוא ג' כחות קטנים ולה"ל השני תרועה הוא כשיעור ט' כחות ומיילא כ"מ הוא ג"כ לעיני שיעור תקיעה : (ח) שלא יאריך בשבר. ר"ל שבר אחד דהיינו קול אחד לא יאריך כג' טרומיטין דנעשה תקיעה. ובין בשברים של תש"ת ובין בשברים של תשר"ת אריך לומר בזה : (ט) יותר מדאי. בשברים של תשר"ת (ג) לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים ותרועה דהא כד עבדין שברים דהוא ארוך לן בה ובתש"ת לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים מהאי טעמא אבל כשיעור ג' טרומיטין מותר דהא כד עבדין שברים דהוא ארוך יותר מתרועה דיקן כיון דבסדר תר"ת התקיעה רק בתרועה ג' כחות קטנים תו אין להאריך בשבר אחד לעשותו ולפי זה : (י) בתקיעה של תשר"ת וכו'. דשמא היא תרועה שברים ותרועה יחד ר"ל יליל ונגח ושיעור תקיעה הלא היא בתרועה [ולפי דעה זו (ד) די אם נעשה התקיעה של תשר"ת כשיעור י"ב כחות] ובשל תש"ת יותר משל תר"ת דשברים הוא גונח והוא יותר גדול מיילול שהוא תרועה [שיעור התקיעה די בזה כתשעה כחות] ובשל תר"ת די בתקיעה כשהיא של ג' כחות כמ"ש בריש הסעיף : (יא) וכן אם מוסיף על

שער הציזין

(א) גמרא : (ב) דילפינן מאימיה דסיסרא דכתיב בה ותיכב [גמרא] : (ג) ולבא"ד אפילו בתשר"ת לריך לומר שלא להאריך בשבר אחד פני"ת טרומיטין. וכן לתחלה לומר בזה [כ"מ ממ"א]. ואפילו כדעבד אינו יולא לדעה אחרונה אלא"כ היתה התקיעה הרבה יותר משיעור זה דהיינו י"ח כחות כדי שיעור שברים ותרועה : (ד) וכדעבד די אם עשה אותה כפי פחות מזה אפילו בתש"ת לא יולא וצריך לתחור ולתקוע שברי מכהגט להאריך בשברים כל שבר יותר משלשה כחות עד ט' [ולא עד כגלל] וא"כ הוי כתי קולי דסתרי אהדי שברי זיון שאנו עושין השברים כשמהם כחות וע"כ שאנו תופסין דשיעור תקיעה הוא כפי כחות דוקא ולא פחות מזה [ממ"א] :

הלכות ראש השנה סימן תקצ

טרומיטין ושיעור תרועה כשלושה יבנות (יב) שהם מ' טרומיטין (יג) ושיעור תקיעה ג"כ תשעה
טרומיטין בתרועה ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשברים וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת
כשיעור (ס) (יד) י"ב טרומיטין * ומי שלא האריך בתקיעה כשיעור הזה (טו) והאריך בשברים
לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר : ד' יג' שברים צריך לעשותם (טז) בנשימה (ז) אחת אבל ג'
שברים ותרועה דתשר"ת הי"א (יז) שא"צ לעשותם בנשימה אחת והוא שלא ישנה בהפסקה יותר
מכדי נשימה (יח) הי"א שצריך לעשותם (ז) בנשימה אחת ויורא שמים יצא ידי כולם ובתקיעות
דמושב יעשה בנשימה אחת (יט) ובתקיעות דמושב יעשה בב' נשימות . הגם (כ) והמנהג הפשוט

באר היטב

(ו) אחת . וכדיעבד יאל אף בב' נשימות ט"ז : (ז) בנשימה . כתב
 הט"ו ל"ל דיש ללמוד להתקע שלא יעשה שום שהיה בין השברים

ביאור הלכה

* ומי שלא האריך בתקיעה כשיעור הזה והאריך בשברים וכו' לא כמר
 ולא כמר . הנה כונת המחבר לפי דעתו לעיל בדעה ראשונה דאם
 פשה שבר של ג' כחות ועשה תקיעה פ"ל אם עשה התקיעה רק י"ז כחות
 שאינו יואל לפי דעה אחרונה ובשברים עשה שבר אחד של ג' כחות אינו יואל
 לדעה הראשונה אמנם לפי מה שאנו נוהגין כרמ"א לעיל בהג"א אפילו אם
 עשה השבר של ג' כחות בתש"ת ג"כ בודאי יואל וכן בתשר"ת אם משך השבר
 פחות מכדי שיעור שברים ותרועה ג"כ יואל . ושיעור של שבר אחד בתש"ת
 כתב בספר מטה אפרים דיוכל להמשיך עד וי"ז כחות ולא עד ככלל וממילא
 בתשר"ת שהוא כדי שיעור שברים ותרועה הוא עד ט' כחות (ולא עד ככלל) היולא
 לדינא דלא פסלין אלא אם כן עשה השבר בתשר"ת כ"ד ע' כוחות או אמרינן דאם
 עשה התקיעה בתשר"ת פחות מ"ח דלא קיים לא כמר ולא כמר [וכן בתש"ת
 אם עשה התקיעה פחות מכדי תשעה כחות והשברים עשה בשבר אחד כתי

תרועה וט' ננה הנקרא שברים ושיעור תקיעה בתרועה היו ג"כ י"ח
 טרומיטין : (ה) י"ב . טעות מופר הוא וז"ל י"ח טרומיטין כמ"ש :

משנה ברורה

על ג' שברים . ויש מן הפוסקים שמחמירין בזה ונכון לחוש לדבריהם
 לכתחלה שלא לעשות יותר מן ג' שברים [אחרונים] : (יב) שהם ט'
 טרומיטין . וכתבו האחרונים דנכון לעשות כן לכתחלה וכדיעבד די
 בג' כחות כדעה א' : (יג) ושיעור תקיעה ג"כ וכו' . היינו בשל תר"ת
 [דאלו בשל תש"ת הוא יותר מעט] ונכון לחוש לדעה זו לכתחלה
 [וכדיעבד די אם עשה אותה כשלושה כחות כדעה הראשונה כ"כ
 אחרונים] ומש"כ ולפי' אין לחוש וכו' ר"ל דכיון דשיעור תקיעה
 הוא כט' טרומיטין לפחות ממילא יוכל להאריך בשבר אחד מהשברים
 עד כדי ח' טרומיטין ולא יתקבץ בתקיעה אבל יוהר שלא יעשה כשיעור
 ט' טרומיטין דאז פסול אף בדעיבד דנחשב בתקיעה לכו"ע . והנה
 בתשר"ת היה לנו להקל יותר להאריך בשבר אחד עד י"ח כחות
 כיון דתרועה שם הוא בסך זה ממילא לא היו שיעור תקיעה עד י"ח שהוא גניחות ויללות (ה) אלא דיש לחוש לכלבול הדעת שפעם
 אחד יעשה השבר ארוך מחכירו דתש"ת הלא אסור לעשות כן וכג"ל ע"כ יסוה אותם . ככל מקום שלא יהיה שום שבר ארוך כט' כחות
 וגם דלדעת הראב"ד כל שבר שהוא כט' כחות נחשב כשיעור וכו' . וכתבו האחרונים דלכתחלה יעשה שיעור השלשה
 בתשר"ת עד י"ח כחות אבל י"ח פסול אף בדעיבד דאז עשה תקיעה וע"כ יש ליוהר בזה (ו) ומ"מ בדעיבד אינו נפסל אם עשה השבר
 שברים (ז) כט' כחות וכדיעבד (ח) יאל אם האריך כשיעור ו' כחות או קרוב לזה : (יד) י"ב טרומיטין . ט"ס (ט) וז"ל י"ח דתרועה הוא
 ט' טרומיטין וגם שברים לפחות הוא כן וא"כ הוא י"ח וגם יותר מעט דהא שברים ארוכין יותר מעט : (טו) והאריך בשברים . לאו
 דוקא דה"ה אם אריכותו בשברים היה שווה עם התקיעה ג"כ לא יאל . [והנה בעבור שזה הסעיף רבו פרטיו ויקשה להקורא להבין ממנו
 פרטיו למעשה וע"כ אכתוב בקיצור איך להתנהג לכתחלה . צריך התקוע ליוהר שיאריך בתקיעות דתשר"ת שכל תקיעה יהיה לפחות
 כשיעור ח"י כחות ומעט יותר והתקיעות של תש"ת ותשר"ת יהיה לפחות (ז) כשיעור ט' כחות דבזה יואל לבו"ע שהרי מותר להאריך
 אפילו יותר מכשיעור וגם יוהר בכל השברים בין בתש"ת (יא) ובין בתשר"ת שלא יעשה שום שבר (יב) מע' כחות וטוב יותר שלא יעשה
 בכל שבר רק כשלושה כחות וגם יוהר לכתחלה שיעשה (יג) כל תרועה בין של תשר"ת כשיעור ט' כחות (טז) בנשימה
 אחת . דזה אנו עושין בשביל תרועה הכתוב בתורה ואין להפסיקה לשנים . וכתבו (יד) רוב הפוסקים דזהו לעיבודו אפילו בדעיבד :
 (יז) שה"ל לעשותם בנשימה אחת . דגמרו וילולי לא עבדי אינן בנשימה אחת ועיין בב"י וב"ח דבדעיבד גם לדעה זו אם עשה
 בנשימה אחת יאל אלא לכתחלה ס"ל דאין נכון לעשותם בנשימה אחת : (יח) וי"ח שצריך לעשותם בנשימה אחת . ועמ"ס דהא מה
 שאנו עושין שברים תרועה הוא מפני דמאז כונת התורה בתרועה לשתיים דוקא דאז יואל ידי תרועה א"כ אין להפסיק ביניהן בנשימה
 דהוי כמו תרועה שחלקה לשתיים כלום וע"כ אפילו בדעיבד (טו) אם עשה כן מחזירין אותו (טז) ומ"מ לא יתקע ש"ת בכה אחד
 בלתי שום הפסק דבכה"ג לא מיקרי נשימה אחת אלא יפסיק מעט רק שלא יהיה בכדי נשימה אחת : (יט) ובתקיעות דמושב
 יעשה בשתי נשימות . אבל איפכא (יז) לא ובמקומות שנהגין לתקוע למלכויות תשר"ת וכן לזכרונות וכן לשפורות יכול לעשות
 ג"כ להיפך במושב בשתי נשימות ובמושב בנשימה אחת : (כ) והמנהג הפשוט וכו' . ובמקומות שנהגין לעשות בנשימה אחת
 ג"כ

שער הצינון

(ה) ט"ז : (ו) אחרונים : (ז) כיון דלדעה האחרונה אף התרועה כשיעור ט' כחות ומכ"ס השברים שהם ארבעים מיבנות : (ח) מטה אפרים וטעמו
 דעכ"פ שברים ארוכין מיבנות וא"כ יש בכל שבר שיעור שתי כחות כל שהוא כיון דאפיקתיה מכה אחד : (ט) כל האחרונים : (י) התקיעה של תש"ת
 יהיה מעט יותר מנ' כחות לפי דעה האחרונה דהא שברים ארוכין מן תרועה : (יא) פשוט לכתחלה צריך ללאת גם דעת הראב"ד דשיעור ט' כחות היו
 תמיד שיעור תקיעה בין בתשר"ת ובין בתשר"ת וקנה שלא על הח"ל שכתב בסמוך קצ"ב ס"ז דהר"ה ללאת כל הדעות וכו' ולא הוכיח דין זה אלא
 בתש"ת : (יב) ואף לדעה ראשונה מחזיר הש"ע שלא לעשותה אפילו מנ' כחות כבר כתב רמ"א דנהגין בזה להקל וגם אם נראה לנהוג בזה טוהה יהיה
 נגד דעת הראב"ד וגם נגד דעה אחרונה : (יג) ב"ח ודעה ח"א : (יד) ובשנה"ג ומהמר מרדכי וקרנן נתנאל והת"א וכן הפוסקים בגר"א להלכה ובאמת הלא
 טוה דעת כמה ראשונים הריב"א במידושו והאורחות חיים ואבודרכ"ס ור"י [ודלא כט"ו ומ"א בסמ"ן זה דס"ל דלא הוכחו אלא לענין לכתחלה אבל בדעיבד
 יאל אפ"ט בשתי נשימות] ומה שהביאו ראיה מס"ו כבר דחה הגר"א והמח"ל שם : (טז) ריב"ש וכו' : (טז) תה"ד וכו' : (יז) והיינו במקומות שהביא
 כר"ל לתקוע רק תשר"ת למלכות וכן לזכרונות וכן לאפורות דבזה יואל ממ"ז או כונת התורה לשברים לתוד או לתרועה לתוד ולהפסק לא חיישינן
 וא"כ אי עבדי ש"ת בנשימה אחת דלמא תר"ת אחת היא ושברים לאו כלום היא וחי הוי מתחיל בשברים בלתי נשימה של תרועה לא תשיבה תרועה
 בלא ככה"ג [כ"י בשם תה"ד ומה שדחה הט"ו דכתי תה"ד עיין בבית מאיר ובשאר אחרונים שקיימו דברי תה"ד לנגנון] :

הלכות ראש השנה סימן תקצ

(כא) לעשות הכל צ"ב נשימות ואין לשנות: ה' אם תקע תר"ת בנשימה אחת יוצא י"וש מי שאומר (כב) שלא יצא: ו' אם האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת כשיעור ב' תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשביל הראשונה (כג) של תשר"ת לא עלתה לו (כד) אלא בשביל תקיעה אחת (כה) י"ו"א שאפי' בשביל אחת לא עלתה לו. הגם ואם תקע (כו) תקיעה אחת בין צ' סדרים והתנה שאיזה מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה ולא (צ"ו): ו' אם מעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שברים מעה והתחיל להריע י"אם נזכר מיד יתקע (ח) (כו) שבר אחר י"אם לא נזכר עד (כח) שנמר התרועה שהתחיל בה כמעט לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע אלא חוזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע אבל אם (כט) אירע בתשר"ת או תר"ת הפסיד גם תקיעה הרמזין שם שם שם הרא"ש

באר היטב

לתרועה ויעשה תכופים כל מה דאפשר אע"פ שיש בהם נשימה אחרת וראוי שלא יקרא המקרא להתקוע תרועה בסדר תשר"ת אלא ידלג קריאה זו ויעשה כן החוקע מעצמו ובמקום שלא ירצה לשנות לדלג המקרא קריאת התרועה בסדר תשר"ת לא ימתין על הקריאה וימחר עצמו כחכמה כל מה דאפשר עכ"ל: (ח) שבר אחר. וע"י פסק שיעשה ג' שברים ע"ש:

משנה ברורה

ביאור הלכה

ג"כ (יה) לא ישנו מנהגם. ואפילו לפי מנהגיו אם עשה בנשימה אחת (יט) יצא: (כא) לעשות הכל כשתי נשימות. אך יזהר שלא יפסיק יותר מכדי נשימה כ"ל (כ) וע"כ טוב שיקרא לפניו המקרא שברים תרועה כפעם אחת דאם ימתין החוקע עד שיקרא הקורא לפניו יצא (כב) שלא יצא. דאין כאן לא ראש ולא סוף וכבר ראשונה ס"ל כיון דניכר סלקי לכל אחד ועיין בביאור הגר"א שמוסכים לדעה הראשונה: (כג) של תשר"ת. המחבר נקט לפי מה שהיו נוהגים במקומו לתקוע בשביל מלכויות תשר"ת ובשביל זכרונות תשר"ת כדלקמן בסיומן תקצ"ב והכוין שיעלה לו גם בשביל הראשונה של זכרונות (כא) וה"ה לפי מה שנוהגין במדינתנו לתקוע בכל פעם תשר"ת והכוין בזה הרגוה בשביל הראשונה של זכרונות: (כד) אלא בשביל תקיעה אחת. דהיינו האחרונה (כז) לפי שכל תקיעה אריך להיות בה ראש וסוף ואם נחלק תקיעה זו לשתי תקיעות כמו שהשב החוקע אין כאן ראש לתקיעה אחרונה ולא סוף לתקיעה ראשונה ולפיכך אין אנו הולכין כלל אחר מחשבתו. בזה אלא אנו חושבין תקיעה זו לתקיעה אחת ארוכה ועולה לו בשביל האחרונה: (כה) וי"א שאפילו וכו'. קעמם דאזולין בחר מחשבתו ומחלקין התקיעה לשתיים וממילא אין לו כלום וכנ"ל ועיין באחרונים שכתבו לדריעה זו הפסיד כל הבצא דהא הפסיק בקול אחר שהוא שלא כדין וכמ"כ בס"ח ואריך לחזור ולהקוע תשר"ת אכן לדינא אין ג"מ בכל זה דהעיקר כסדרא ראשונה [א"ר וביאור הגר"א]: (כו) תקיעה אחת בין שתי סדרים. ר"ל שתקע תשר"ת ש"ת והתנה בתקיעה אחרונה של תשר"ת שאם זה הסדר הוא הנכון תעלה לו התקיעה בשבילו ואם הסדר של תשר"ת הוא הנכון יעלה לו התקיעה בשבילו כי הלא מדין התורה בני סדר אחד רק מפני שאין אנו יודעין איזה סדר הוא הנכון אנו תוקעין כולם וכנ"ל צריש הסימן ולכן יצא צדיעבד (כג) ע"י תנאו ומ"מ לכתחלה לא רצו הו"ל לתקן כך שיתקע רק תשר"ת ש"ת ר"ת (כד) כדי שלא יעשו לומר ואין אלא ש"ת או תרועה תקיעה: (כו) שבר אחר. ודי בזה ללא הפסיד סדרו כיון שגם התרועה שייכא עכשו להשברים שניהם הם תרועה בתשר"ת לכך חשבין ליה רק כמו נתקל בשברים שאינו מופסיד השברים עי"ו ועיין בביאור הגר"א שמוסכים דדוקא (כה) כשהיה בנשימה אחת ואם לא היה בנשימה אחת אריך לחזור ולתקוע ג' שברים ומריע (כו) ויש שמוסכים דס"ל דאפילו היה בנשימה אחת ג"כ אריך לחזור ולתקוע ג' שברים ולגמור הסדר כיון שעכ"פ הפסיק באמנע השברים. וראוי להוסיף לכתחלה להחמיר כדבריהן: (כח) שנמר התרועה. פי' (כו) שעשה ג' כחות דבזה יצא ידי תרועה לדעה הראשונה הנ"ל כס"ג. ושעם החילוק בין גמר ללא גמר הוא (כח) דכ"ו שלא נגמר התרועה היו קול בעלמא ויראה שעדיין עסוק בהשברים שגם התרועה לא נגמר וחוזר להשלים השברים משא"כ בנגמר התרועה שהוא קול שלם נראה שמתחיל אח"כ שברים אחר ולכך אינו מועיל בהשלמת שבר אלא ג' שברים מחדש ומ"מ התקיעה הראשונה לא הפסיד גם בזה (כט) שלא הפסיק בקול אחר שאינו מענינא דשיניהם הם מענין תרועה אלא שלא עשה כתיקונו: (כט) אירע בתשר"ת. היינו (ל) שהתחיל בשברים [שבר אחד או שתיים] ואח"כ עשה תרועה לא אמרינן דהוא בכלל נתקל וכ"ש אם עשה כל השברים ואח"כ עשה תרועה בין שהוא שלא מענינא קלקל בזה כל הסדר [וה"ה (לא) אם עשה התרועה קודם השברים ואין חילוק בכל זה בין שנמר התרועה (לב) או שלא גמר בכל ענין הפסיד התקיעה הראשונה] ובן מש"ב או תר"ת ר"ל שהתחיל בתרועה ובחמנע הפסיק והתחיל לעשות שבר אחד והכל כנ"ל לענין תשר"ת או תר"ת דכיון שאין זה שייך כלל לתרועה שנפסד זה הפסיד גם

שיעור הצי"ן

(יה) ג"מ וי"ו. והנה בח"א השמיט מה שכתב הרמ"א דהמנהג הפשוט לעשות הכל כשתי נשימות דבאמת הכרעת השו"ע טובה מאד דבזה אנו יולאין ידי כל הדיעות וגם לדעת הכ"י דאפילו לדעת ר"ת אם עשאן בנשימה אחת יצא וא"כ אם נעשה בנשימה אחת יותר טוב ללא ידי הדיון: (יט) א' דהרמב"ם שמוסכים סוכרים לכתחלה אריך לעשות בנשימה אחת עיין ככ"י בשם הריב"ש וכו"פ הפר"ת ואפילו אם לאמר כדעת ר"ת הא הריב"ם סוכרין דאפילו לדידיה אם עשאן בנשימה אחת יצא: (כ) אחרונים: (כא) מסקנת המ"א דלא כלבוש: (כב) כן מוכח בגמרא דלא לריבין להמסקנא לומר דפסוקי תקיעתא מהדדי לא מסקינן: (כג) אלא אם לא התנה כלל אלא לאחר שתקע תשר"ת תקע רק ש"ת בודאי אין אנו יטולין ללרף מחמת פסק התקיעה אחרונה של תשר"ת להש"ת דהלא לא כיון בשביל זה והיו תקע כלל כזה [כן מוכח כנ"ל ומ"א]: (כד) שמוסכים: (כה) ועיין כמה שזיינתי לעיל בזה"ל: (כו) מרדכי בשם ר' יואל חתן הראב"ן וז"ל והט"ו להתמיר כדבריו וכן תתמו עוד איזה אחרונים ואף שהגר"א כתב שהעיקר כדעת השו"ע מ"ע לכתחלה רחוי להתמיר: (כז) מ"א וי"א: (כח) הגר"א: (כט) הרא"ש: (ל) מ"א וי"א: (לא) אחרונים: (לב) א"ר וכן סתם הגר"ו ודו"ה וכו"ל ועיין ביד אפרים שר"ה לתקן בין מה שכתב המחבר כנ"ל אפילו שבר אחד ובין תרועה לענין יבבא אחת כל האחרונים אינם סוכרין כן ומה שהקשה למה פסק המחבר כפ"ו [והוא מדברי הראב"ן] בכתחלה להריע דלא הוי הפסק עי"ו בהשברים וכן מחמיר המחבר אפילו בשבר אחד הלא כאן מיירי בהפסיק אחר שנמר השברים לכך

3

הלכות ראש השנה סימן תקצ תקציא

סו 131 באר הגולה

ראשונה: ח' אם הפסיק בתרועה (ל) בין תקיעה לשברים * או שהפסיק בשברים (לא) בין תרועה לתקיעה (לב) יוכן אם הריע שתי תרועות זו אחר זו או שתקע אחר התרועה תקיעה (ט) * כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה או לאחר שתקע ג' שברים (לד) * שתק (י) והפסיק ואח"כ תקע שברים אחרים ואפי' שבר אחד בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם (לה) תקיעה ראשונה: ז' אם תקע שני תשר"ת או ב' תשר"ת או שני תר"ת כהוגן ומעה בשלישי רא"צ לחזור אלא לאחרון שמעה בו * אם תקע בצד (יא) הרחב של השופר (לו) לא יצא. הגה ואחר שתקעו אומר הש"ץ פסוק (יג) אשרי העם יודעי תרועה ואשרי ומחזירין הספר למקומו:

צ מהא דלתקיף רב עירא שם ל"ד ק טור כגם כמנ"ן מהתוספתא ר שס כגם הרמב"ן ש ר"ן מהירושלמי
א טור וכו"כ הרא"ש בתשובה כלל ד' סי' י"ט ב הריב"ש בתשו'

תקציא סדר תפלת מוסף ביחיד. ובו ח' סעיפים:

א (א) יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף ט' ברכות יוש"ץ יתפלל גם בן עמהם ברחש:

שערי תשובה

באר היטב (ט) כמתעסק. ומ"א פסק בזה דלא הוי הפסק ע"ש: (י) והפסיק. וכל אס הכל נעשה בתקיעה אחת אפילו התחיל להריע כשר כמ"ש ס"ז. וה"ה אס התחיל לתקוע ואין קולו עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית נחשבת הכל לתקיעה אחת. ודע דכל זה אפי' בתשר"ת דוקא כשמריע בתוך השברים הוי משני התרועה שיש לו לתקוע משא"כ כשעושה התרועה קודם השברים או ב' תרועות זה אחר זה לא יצא. וה"ה אס שמע בינתיים מה שלא לריד דהוי הפסק עיין סי' תקפ"ח ס"ב. ואס עשה בתקיעות דאחר התפלה אין בכך כלום רק בדמיושב ומועמד הדין כן עיין ט"ז ומ"א: (יא) הרחב. וסימן מן המלך קראתי יח: (יג) אשרי. והאר"י כתב שיאמר אשרי העם עד תרום קרנו:

ביאור הלכה

* או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה. עיין במ"ב דק"ח אחר"ת והוא מהע"ז ושאר אחרונים כתבו להדין ק"ח גם אחר"ת וכגון שעשה שברים אחר התרועה והפסיד גם התקיעה ראשונה לכיון שעשה מתחלה השברים תרועה דכיון שזכר הוי הפסק ע"י השברים: * כמתעסק שלא לשם תקיעה וכו'. עיין מ"ב מש"כ בשם המ"א ומ"מ לכתחילה בודאי טוב לתוש לדעת המתכבד וע"כ לריד לזכר במקום שחתי כנסיות תכופין זה אלא זה שלא יתקעו בכה"ג אחת עד שיגמרו באחרת דל"כ לא ישמעו על הסדר דאף שאין מתכוין לשמוע לשם מזה ואין ברצונו כלל לשמוע מ"מ לדעת המתכבד אפילו שמע כמתעסק הפסיד התקיעות ששמע [מ"א]: * שתק והפסיק וכו'. עיין במ"ב דהיינו שחתי נשימות כן מוכח בר"ן שד"ן הוי טעם מעט ע"י שחתי על הפרישה שפירש באופן אחר:

באר היטב

גם תקיעה ראשונה: (ל) בין תקיעה לשברים. היינו בתשר"ת הכניס תרועה קודם שברים וה"ה אס הכניסו אחר שברים ואפילו אס לא נמר התרועה וכו"ל. וכן בתשר"ת אס עשה התרועה קודם השברים הפסיד בזה גם תקיעה ראשונה ויש מאחרונים שמקלין בתשר"ת וס"ל דכיון שתרועה שייכח בזה הסדר אלא שהקדימה א"ל לחזור לתקיעה ראשונה אלא גומר שברים תרועה כדרכו תמיד וד"ו: (לא) בין תרועה לתקיעה. היינו ג"כ בתשר"ת הכניס שברים אחר תרועה וה"ה אס הכניסו קודם תרועה וכלל זה אפילו לא נמר את השברים וכו"ל. ויש מקומות שדרבן לסיים בסוף תרועה בקול ארוך ועיין בפמ"ג בסק"ב שמתעסק בזה דלולי נחשב זה לשברים וכן יש מנעלי התקיעה שאינם מומחים במלאכה זו וכשעשוין תרועה מתחילין בו בקול ארוך ונראה בהתלחו בעין שברים גם זה לאו שפיר עבדי: (לב) וכן אס הריע ב' תרועות זו אחר זו. דאף שחתיים מענינה מ"מ כיון שכבר נמר אחת בכשרות תו השניה הויא הפסק ודוקא כשהפסיק ביניהם דאס עשאו כשנימה אחת הויא כתרועה אחת כח"כא וכלקמיה לענין שברים: (לג) כמתעסק וכו'. ומ"א מלדד דיש להקל בזה דמתעסק לא חשיב תקיעה כלל והו"ל כאלו שמע קול אחר שחתיים דלא חשיב הפסק עי"ז: (לד) שתק והפסיק וכו'. היינו שהיה שחתי נשימות דאס הוי כשנימה אחת נחשב כאחת וכשר דהרי יכול להוסיף כמה שברים כלעיל בס"ג. וה"ה אס התחיל לתקוע ואין קולו עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית נחשבת הכל לתקיעה אחת [אחרונים]: (לה) תקיעה ראשונה. ואס כבר תקע גם תקיעה אחרונה אותה תקיעה עולה לו במקום תקיעה ראשונה וגומר משם ואילך על הסדר. ואס לא נוכר עד שעומד כסימן אחר כגון שעומד בתשר"ת ונוכר שטעה בתשר"ת גומר כל הסימן ואח"כ חוזר ותוקע תשר"ת פ"א ואע"ג שהפסיק באמצע הסימן לתשר"ת בקולות אחרות אין בכך כלום כיון שכלל בזה דפ"ע לא היה הפסק בקולות אחרות ודע עוד דכלל זה אפילו תקע בתקיעות דמיושב לריד לחזור ולא כאמר דכסמוך על תקיעות דעומד דכיון שצריך על אלו לריד לעשותן כהוגן וגם בתקיעות דעומד לריד לחזור דהם עיקר אבל אס עשה בתקיעות שאחר התפלה אין בכך כלום [מ"א וש"א]: (לו) לא יצא. דכתיב והעברת שופר תרועה וקבלו חו"ל דר"ל דרך העברתו כלומר בדרך תמונת גידולו שהחיל מעבירו מחיים בראשו כך לריד לתקוע בו דהיינו במקום הקלר [מ"א] בשם הר"ן והריטב"א בסוכה] וגם רמז לדבר מן המלך קראתי יח:

(א) יתפללו הצבור וכו' ט' ברכות. לאפוקי מאיזה פוסקים שסוברין שכלשה לא יתפללו רק ז' ברכות. מקום שנהגין שהקהל מתפללין עם הש"ץ בשוה והש"ץ תוקע ועשה (א) אסור לשוח באמצע ולגבור בו דכבר יצאו בתקיעות דמיושב ואף אס לא שמעו התקיעות

שער הציון

לכך השבר אחד הוי ענין חדש והתם מיירי שעשה בכת אחד ולענין דבור דזהו רמז אמ"א בסקי"א במש"כ אבל אס הכל נעשה בתקיעה אחת אפילו התחיל להריע כבר כמ"ש בס"ז ועיין במתה"ש דד"ן זה הוי בתשר"ת וכלן הלא מיירי שעשה השברים כהוגן ומה קלקל יש בהתחיל להריע בתשר"ת אלא נראה כוננו שפועה דמתקן מהא דלאן פוסל בבוסיף שבר אחד אף דהוא מענינה וכו"ז אינו מקלקל מה שהתחיל להריע ולא חשבינן לו הפסק אלא דשם מיירי שאל הפסיק בין השני שברים ובין התרועה אלא שהתחיל להריע בתקיעה אחת וכלן קלקל כמה שהפסיק ואח"כ חזר לעשות השבר והפמ"ג ראה להוליד מדברי המ"א זה דין חדש ושאר אחרונים אינם סוברים כן: (א) מ"א בשם רש"י:

סימן יח

נתקלקל בתרועה לאחר שתקע שלשה טרומיטין

ע"ד השאלה בנתקלקל בתרועה לאחר שתקע שלשה טרומיטין ואח"כ תקע מחדש תשעה טרומיטין, הנה בשו"ע (סימן תקצ סעיף ח): אם הפסיק בתרועה בין תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה וכן 'אם הריע שתי תרועות זו אחר זו, הוי הפסק והפסיד גם תקיעה ראשונה. והמקור הוא בטור בשם הרמב"ן, ומבואר יש בטור שהטעם דהוי הפסק בשתי תרועות זו אחר זו, אף ששתיהן מענינא מ"מ כיון שכבר גמר אחת בכשרות תו השניה הוי הפסק, ודוקא כשגמר הראשונה בכשרות או השניה הוי הפסק, אבל בנתקלקל הראשונה ולא גמרה בכשרות או הראשונה אינה בחשבון בפ"ע ונחשב כקול אחר.

אם נחשב ככונה — לענין מצוה צריכה כונה —
כשנתכוין בתרועתו שתעלה לו רק חלק מהתרועה

ובשאלתא דידן שהריע בראשונה רק שלש כחות בלבד, העלה ה"חיי"אדם" (ר"ה כלל מב יב) שבכגון זאת יש לחוש לדעת רש"י דיצא בשלש כחות והו"ל כתקע ב' תרועות והפסיד גם תקיעה ראשונה, אולם המהרש"ם חולק עליו דמכיון שרצה מתחילה לעשות תשע כחות (טרומיטין) הרי לא נתכוין לצאת בשלש כחות וא"כ הא לא יצא כלום גם לשיטת רש"י דהא קיי"ל דצריך כונה. וזה רק ביום ראשון אבל ביום שני דבדרבנן א"צ כונה כמ"ש המג"א (סימן ס) שוב צריך לחזור, נמצא שבענין זה חמור יום שני מיום ראשון.

ולענ"ד בכה"ג חשיב נתכוין לצאת יד"ח שהרי בכל כח (טרומיט) מתכוין לצאת יד"ח ואעפ"י שלא נתכוין לצאת את כל התרועה בשלש כחות אלו, מ"מ כיון שנתכוין לצאת בהם עכ"פ חלק מהתרועה נחשב כמתכוין לצאת — לענין מצוה צריכה כונה — ושפיר יצא יד"ח בתרועה הראשונה לשיטת רש"י.

ב.

שמעתי מהגר"א ראם כי בתקיעות התרועה באמצע בין שתי התקיעות, רמז כי תקיעה הוא לשמחה כמו שנאמר וביום שמחתכם וגו' ותקעתם ותרועה הוא יללא כתרומו יבא כמו שנאמר על הצר הצורך אתכם לרמוז שמבחוץ יש להתנהג בפנים — של-שמחה, אבל בפנים, יללא.

הלכות ראש השנה סימן תקצ תקצא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ל]

בין תקיעה לשקרים⁽¹⁹⁾.

19 אמנם, לענין מי ששמע תקיעות מכמה בני אדם, ושמע מהאחד תרועה לפני ששמע שברים מהשני, כתב בשו"ע לעיל (סי' תקפח ס"ב) שיש אומרים שלא יצא, והעיר בביה"ל (שם ד"ה ויש אומרים) מדוע כאן סתם להחמיר ולא הזכיר שהוא רק דעת יש אומרים, ושיש ראשונים שחולקים. וכתב, שיתכן שלגבי השומע כמה תקיעות מכמה בני אדם, שההפסק הוא רק על ידי שמיעה, הדבר קל יותר, וצ"ע, והוסיף שעמד על זה הפרי"ח.

[משנ"ב ס"ק לב]

תו השניקה הניא הפסקים⁽²⁰⁾.

20 ומי שהתחיל לתקוע תרועה והפסיק לאחר שלשה טרומיטין ושוב עשה תרועה ארוכה, כתב החיי אדם (כלל קמב ס"ב) שיש לחוש לדעת רש"י [המובאת בסי' שיצא בזה ידי תרועה וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' יג) שבדיעבד יצא], ואם כן כשמריע שוב הרי זה תרועה אחר תרועה ונחשב הפסק בסדר התקיעות. מאידך, הדעת תורה (כאן) כתב שכיון שבתקיעת שופר צריך כוונה לצאת בתקיעה, אם כן כאן שרצה מתחילה לעשות ט' כוחות ולא רצה לצאת בג' כוחות, לא יצא, והוסיף, שביום השני של ראש השנה שהתקיעות אינן אלא מדרבנן, ובמצוות דרבנן כיון שהיון שאינן צריכות כוונה, יצא ידי חובה בתרועה הראשונה ונחשבת השניה להפסק. ובארחות חיים [ספינקא] כתב בשם הדרת קדש, שכיון שהיתה לו כוונה מפורשת שלא לצאת בפחות מט' טרומיטין, מועיל הדבר אף בדרבנן שלא יצא בה, ועל כן אף ביום השני אינה הפסק.

אכן, בספר מקראי קדש (ימים נוראים סי' יח) כתב, שכיון שבשעת שמיעת כל כח כיוונו התוקע והשומע לצאת ידי חובה, נחשב הדבר ככוונה לצאת במצוה ויצאו ידי חובה לדעת רש"י, אף על פי שלא רצו לצאת את כלל התרועה בתרועה כזו. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לח אות א) כתב, שאף אם אינה כשרה לתרועה, מי"מ יש להחמיר לכתחילה שהיא מפסיקה, כדעת השו"ע כאן שתקיעה כמתעסק מפסיקה את הסדר. וכן דעת הגר"מ טוקציינסקי (לוח ארץ ישראל) והגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פט"ז אות יב) שיש להחמיר כדעת החיי אדם [ונפקא מינה מדבריהם, כשמחזירים את התוקע במקום שמעיקר הדין אין צריך להחזיר].

[משנ"ב ס"ק לג]

קמתעסק וכו'⁽²¹⁾.

21 ומי שטעה בתחילת הסדר ותקע תקיעה פעמיים, כתב הלבוש (סי"ח) שאם התקיעה השניה לא היתה כמתעסק, אין חיסרון בתקיעות, שכן השניה עולה לו לתקיעה, וכן נקט הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה ראש השנה פ"ב ארחות הלכה הע' 38).

[משנ"ב ס"ק לד]

ומתחיל לתקע שנית, נחשבת הכל לתקיעה אחת⁽²²⁾.

22 משמע שהטעם שאינה נחשבת הפסק הוא משום שמסוּך את התקיעה השניה לראשונה ונחשבת היא כהמשך התקיעה הראשונה, כשם שכתב לענין מי שמוסיף שבר בתוך כדי נשימה [וראה בטור ובמג"א ס"ק יא]. אמנם, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה ראש השנה פ"ב סי' טח) והגר"מ קרליץ (חוט שני ראש השנה פ"ד ס"ק ו) שאין הקול שאינו ראוי נחשב כהפסק, מחמת שהוא התעסק והתכוון לתקוע כדיון. וכתב הג"ר אברהם גורביץ (קול התורה חוברת טו עמ' קמ) שיתכן שהטעם שלא הזכיר המשנ"ב סברא זו הוא מפני שכשחוזר ותוקע בלי הפסק אלא באותה נשימה, יתכן שיש חיסרון בכך שאין לתקיעה השניה התחלה מפני שהיא המשך לתקיעה הראשונה, ועל כן כתב שמי"מ אין כאן חיסרון מפני שהכל בתקיעה אחת [וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק כז].

וביאר הגר"מ קרליץ, שלפי הטעם שמשמע מהמשנ"ב [ומהמג"א] אם שזה קצת התקלקלה התקיעה וצריך לתקוע שנית, ואילו לטעם דברי אין צריך. וסיים, שאף שמדינא יש להקל בדבר, מי"מ העולם נהנה להחזיר לתקיעה הראשונה על כל קלקול, כדברי המג"א. ואף אם נתקל בתקיעה ויצא לו קול של שבר, דעת הגר"מ קרליץ שיש שאינו נחשב הפסק.

[משנ"ב ס"ק לה]

תקיעה ראשונה⁽²³⁾ וכו', דהם עקר⁽²⁴⁾ וכו', אין בקץ פלוס⁽²⁵⁾.

23 אמנם בשעה"צ לעיל (סי' כג) כתב שאם לא כיוון בתקיעה האחרונה של תשרית שתעלה לתחילת תשרית, אין היא עולה לו כפי שנחשב כתקע בלא כוונה. אכן מבואר בפרישה (אות ו) שכאן עלתה התקיעה, מפני שנפסלו כל התקיעות הקודמות [ויתכן עוד לחלק שיש התקיעה שייכת לסדר אחר].

24 ומי"מ לענין לצאת ידי חובה מן התורה, מבואר לקמן (סי' תקצב ס"ג) שכבר יצא בתקיעות דמיושב [וראה בשפת אמת (ראש השנה לג ב ד"ה מי) שכתב שישנן שתי מצוות, ומדאורייתא יוצאים בתקיעה דמיושב, ומדרבנן יש מצוה לשמוע על סדר הברכות, וראה שיהיה התעוררות תשובה ח"צ סי' שצא, ומקראי קדש ימים נוראים סי' כז וראה לעיל סי' תקפה ס"ק ב וי"ד].

25 אכן לכתחילה, כתב האלף המגן (ס"ק מג) שיש להזהר שיהיה לטעות גם בתקיעות שלאחר התפילה, מפני שיש בהן מצוה מדרבנן וכן לענין הפסק בדיבור בשעת התקיעות, כתבו השו"ע לקמן סי' תקצב ס"ג והמשנ"ב שם (ס"ק יא) שאין להפסיק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, ובשעת התקיעות דמיושב ודמעומד עצמן [וביאר בשעה"צ שם (ס"ק יד), שהטעם הוא משום שהעוסק במצוה ואינו רשוי להיפרד משם עד שיסיימה, אסור לו להפסיק עד שמסיים], ולא חייב במשנ"ב שם את דברי החיי אדם (כלל קמא ס"ט) שכתב, שנראה שאם להפסיק עד שמסיים את שלשים הקולות שלאחר התפילה.

[ביה"ל ד"ה כמתעסק]

שפת"קנסיות תכופין זה אצל זה⁽²⁶⁾ וכו', הפסיד התקיעות ששמע⁽²⁷⁾.

26 ואם הקולות חלושים מחמת שנשמעים מבית כנסת שאינו קרוב ממש, או מחמת שהחלונות בבית הכנסת שנמצא בו סגורים יבדע דעת הגר"ש קמנצקי (קובץ הלכות ימים נוראים פ"ב הע' כא) שיש להקל, בצירוף דעת הט"ז המובאת במשנ"ב לעיל (סי' תקפז ס"ב) ובביה"ל שם (סי' ד"ה ואם) שאין יוצאים בקול מרוחק והלוש.

27 אמנם, במשנ"ב לעיל (סי' תקפח ס"ק ז-ח) סתם שהרי זה הפסק ה' אם כיוון השומע לצאת בקול שאינו ראוי.

סימן תקצא

סדר תפילת מוסף בפיחיד

[משנ"ב ס"ק א]

תשע ברכות⁽¹⁾ וכו', דכבר יצאו בתקיעות דמיושב⁽²⁾.

1 ולכן מי שיכול להתפלל רק תפילה אחת בראש השנה או שחרית או מוסף, כגון רופא שנמצא במשמרת בבית חולים וזמנו דחוק, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קכו) שבודאי עדיף שיתפלל מוסף, כיון שבתפילת המוסף כלולות שבע הברכות של תפילת שחרית אלא שבה תוספת של מלכויות וזכרונות ושופרות.

2 ואף שאין לגעור בתוקע, כתב הכף החיים (סי' ו) שמי"מ חסידים הוא לעשות לו איזה תנועה וממילא הוא יבין שטעה ויחזור לעשות כדוּגן.